

Waterschapsverkiezingen 2008

Protocol

(art. 2.45, vierde lid Waterschapsbesluit)

Datum: 7 oktober 2008

Documentgegevens

Document	Protocol
Project	Waterschapsverkiezingen 2008
Auteur(s)	Zulayka Belliot, Collis Simon Bouwman, Het Waterschapshuis Marianne van der Veen, Het Waterschapshuis Jordy Schreurs, Het Waterschapshuis
Status	Definitief ontwerp

Versieoverzicht

	Datum	Auteur	Reviewer	Omschrijving
0.1	21-07-2008	J. Schreurs		Eerste opzet
0.2	30-07-2008	J. Schreurs		Nadere invulling
0.3	05-08-2008	J. Schreurs	S. Bouwman M. van der Veen	Eerste concept
0.4	06-08-2008	Z. Belliot		Aanvulling t.a.v. testen
0.5	14-08-2008	J. Schreurs		Kruisverwijzingstabel
0.6	29-08-2008	M. van der Veen		Aanvulling H3 en algemene aanvullingen
0.7	12-9-2008	M. van der Veen	J. Schreurs S. Bouwman	Aanvulling t.a.v. beveiliging, tijdigheid en betrouwbaarheid
0.8	19-9-2008	M. van der Veen		Verwerking opmerkingen werkgroep bestuurlijke en juridische zaken
1.0	22-9-2008	M. van der Veen	S. Bouwman	Definitief ontwerp
1.1	02-10-2008	M. van der Veen	J. Gunter A. van Kampen	Definitief ontwerp na bespreking stuurgroep
1.2	07-10-2008	M. van der Veen		Lijst met afkortingen

Lijst met afkortingen

BPR	Agentschap Basisadministratie Persoonsgegevens en Reisdocumenten
C10	Vertrouwelijk bestand met stemcodes in combinatie met de NAW gegevens van de kiesgerechtigden
GBA	Gemeentelijke Basisadministratie voor persoonsgegevens
H00	Bestand met technische informatie over een gegenereerd bestand
HWH	Het Waterschapshuis
ICR	Intelligent Character Recognition
K10	Kiesregister
K50	Belangengroeperingen- en kandidatenregister
OCR	Optical Character Recognition
OMR	Optical Mark Recognition
PSB	PrintServiceBureau
RIPOCS	Server voor het uitvoeren van de cryptografische functies van de Portal.
RWS	Regeling waterschapsverkiezingen 2008
TNT	Thomas Nationwide Transport
UvW	Unie van Waterschappen
VPN	Virtual Private Network
VPSB	VerwerkingPrintServiceBureau
Wsb	Waterschapsbesluit
Wsw	Waterschapswet
WV-stuf	Waterschapsverkiezingen Standaard Uitwisselingsformaat

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
2.	Partijen en verantwoordelijkheden	6
2.1	Verkiezingsorganisatie waterschap.....	6
2.1.1	Aangewezen personen o.g.v. artikel 2.5 Wsb, eerste en tweede lid	7
2.2	Verkiezingsorganisatie extern	7
4.	Procedurele maatregelen	11
4.1	Scheiding functies	11
4.2	Rapportages.....	11
5.	Vorbereiding stemming en stemopneming	12
5.1	Aanmaken stembescheiden	12
5.2	De stembescheiden	13
5.2.1	Het stembiljet	13
5.3	Verzending stembescheiden.....	14
5.4	Vervangende stembescheiden	14
5.5	Waarborgen stemgeheim en beveiliging	15
5.5.1	Productieproces	15
5.5.2	Responsverwerking	16
6.	Stemming	18
6.1	Stemperiode.....	18
6.1.1	Ter post bezorging	18
6.1.2	Het uitbrengen van de stem	18
6.1.3	Sluiting stemming.....	18
7.	Stemopneming.....	19
7.1	Responsverwerking	19
7.1.1	Transport en ontvangst.....	19
7.1.2	Verwerking	19
7.1.3	Inlezen viewet.....	21
7.1.4	Tijdelijke opslag stembiljetten.....	21
7.1.5	Transport naar waterschappen.....	21
7.2	Voorlopige uitslag	21
7.3	Telling en hertelling met ander systeem	21
7.4	Testen	21
8.	Opslaan en vernietigen van de stembiljetten na de stemopneming	23

1. Inleiding

Van 13 november tot 25 november om 12.00 uur kiezen de ingezetenen van de waterschappen in Nederland de leden van de categorie ingezetenen van het algemeen bestuur van deze waterschappen. Binnen het algemeen bestuur zijn ook de categorieën Bedrijven, Ongebouwd en Natuurterreinen vertegenwoordigd. De bestuursleden voor deze categorieën worden niet rechtstreeks gekozen, maar benoemd door bij wet of provinciaal reglement aangewezen organisaties.

De verkiezingen voor de categorie ingezetenen vinden per brief plaats.

De wettelijke grondslag voor de waterschapsverkiezingen is te vinden in de Waterschapswet (Wsw), het Waterschapsbesluit (Wsb) en de Regeling waterschapsverkiezingen 2008 (Rws).

Volgens artikel 2.44 Wsb wordt onder de voorziening briefstemmen verstaan: de voorziening die het stembureau in staat stelt de per brief uitgebrachte stemmen te verwerken en de uitslag van de verkiezing vast te stellen.

Op grond van artikel 2.45, vierde lid Wsb moet het dagelijks bestuur van elk waterschap een protocol opstellen teneinde te waarborgen dat de voorziening briefstemmen voldoet aan de in de leden 1, 2 en 3 van artikel 2.45 genoemde eisen en voorschriften. Ten minste twee weken voor het begin van de stemming wordt het protocol ter inzage gelegd op het kantoor van het waterschap en wordt het toegezonden aan Gedeputeerde Staten.

De waterschapsverkiezingen 2008 worden op eenduidige wijze voor elk waterschap georganiseerd en uitgevoerd. Dit model-protocol geldt in beginsel voor elk waterschap.

Hoofdstuk 2 van dit protocol geeft inzicht in de verkiezingsorganisatie, tevens worden de verantwoordelijkheden van deze organisaties aangegeven. Hoofdstuk 3 beschrijft de voorziening briefstemmen en hoe de gegevens worden overgedragen. Hoofdstuk 4 beschrijft de procedurele maatregelen die zijn genomen om te voldoen aan de eisen die voor het houden van rechtsgeldige verkiezingen gelden. Hoofdstuk 5 beschrijft de voorbereiding van de stemming en stemopneming. In hoofdstuk 6 wordt het proces rond stemming belicht. Hoofdstuk 7 beschrijft het proces van stemopneming. Hoofdstuk 8 behandelt het opslaan en vernietigen van de stembiljetten na de stemopneming.

2. Partijen en verantwoordelijkheden

2.1 Verkiezingsorganisatie waterschap

Algemeen bestuur

Het algemeen bestuur van het waterschap heeft geen wettelijke taak bij (de voorbereiding van) de stemming, de stemopneming en de vaststelling van de uitslag. Na de vaststelling van de uitslag onderzoekt het zittende algemeen bestuur de geloofsbrieven en beslist of de benoemden als lid van het algemeen bestuur worden toegelaten.

Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur van het waterschap is verantwoordelijk voor dit protocol (art. 2.45, vierde lid Wsb). Het dagelijks bestuur stelt het stembureau in (art. 18 Wsw). Het dagelijks bestuur bepaalt de wijze van loting voor de nummering van de kandidatenlijsten (art. 2.40, vierde lid Wsb) en stelt modelformulieren vast, o.a. het model voor de kandidatenlijsten (art. 2.51, derde lid Wsb). Het dagelijks bestuur zorgt ervoor dat de in de brievenbus van het waterschap gedeponeerde stembiljetten ten spoedigste worden gedeponerd in de stembus in het kantoor van het waterschap (art. 3 Rws). Bij een ernstige externe verstoring van de stemming kan het dagelijks bestuur het tijdstip waarop de stemming eindigt met maximaal twee dagen verlengen (art. 2.52, tweede lid Wsb).

Voorzitter van het waterschap

De voorzitter van het waterschap is verantwoordelijk voor de verzending van de stembescheiden (art. 2.49 Wsb). Tevens maakt hij openbaar wanneer de stembescheiden worden toegezonden, de zittingen van het stembureau zijn en het ter inzage leggen van het protocol (art. 2.52 Wsb). De voorzitter van het waterschap draagt zorg voor de bewaring van de verzegelde pakken met stembiljetten. Hij vernietigt deze na drie maanden nadat over de toelating van de benoemden onherroepelijk is beslist (art. 2.94, eerste lid Wsb).

Voorzitter van het stembureau

De voorzitter van het waterschap is tevens voorzitter van het stembureau (art. 18 Wsw). In die hoedanigheid reikt hij aan kiezers die hun stembescheiden kwijt zijn of die geen stembescheiden hebben ontvangen, vervangende stembescheiden uit (art. 2.50, eerste lid Wsb).

Stembureau

Het stembureau wordt ingesteld door het dagelijks bestuur van het waterschap (art. 18 Wsw). De leden van het stembureau geven tijdens de uitoefening van hun functie geen blijk van hun gezindheid ten aanzien van de aan de verkiezing deelnemende belangengroeperingen (art. 2.4 Wsb).

Het stembureau kan zich bij de uitvoering van de werkzaamheden laten bijstaan door daartoe door hem aangewezen personen (art. 2.5, eerste lid Wsb).

In bijlage 1 wordt de samenstelling van het stembureau beschreven.

Verantwoordelijkheden van het stembureau in het kader van de stemming en stemopneming:

- Wijst tenminste twee gekwalificeerde personen aan die gedurende de stemopneming aanwezig zijn om de voorziening briefstemmen te bedienen, om in opdracht van het stembureau handelingen te verrichten aan de voorziening en om te controleren of de voorziening functioneert (art. 2.5, tweede lid Wsb).
- Nummert de ingediende kandidatenlijsten (art. 2.40 Wsb).

- Voorziet elke kiesgerechtigde van een unieke, willekeurige en vertrouwelijke code (art. 2.48, eerste lid Wsb).
- Stelt een referentiebestand op van alle mogelijk uit te brengen stemmen en maakt dit tenminste vierentwintig uur voor de aanvang van de stemming openbaar door plaatsing van het bestand op internet. Om de kiezer in staat te stellen de integriteit van het referentiebestand vast te stellen wordt een controlewaarde berekend. Het stembureau maakt deze controlewaarde bekend (art. 2.48, tweede lid Wsb).
- Houdt toezicht op de stembus die tijdens kantooruren is geplaatst in een voor het publiek toegankelijke ruimte in het kantoor van het waterschap (art. 3 Rws).
- Brengt onmiddellijk na het einde van de stemming de in de stembus of brievenbus van het waterschap gedeponeerde stembiljetten over naar de ruimte waar de stemopneming plaatsvindt (art. 2.54, vierde lid Wsb).
- Kan besluiten tot het tussentijds overbrengen van de stembiljetten die in de stembus zijn gedeponeerd naar de ruimte waar de stemopneming plaatsvindt. Hiervan wordt melding gemaakt in het proces-verbaal (art. 3 Rws).
- Gaat onmiddellijk na de sluiting van de stemperiode over tot vaststelling van de uitslag van de verkiezing (art. 2.64, eerste lid Wsb).
- Stelt voorafgaand aan de stemopneming van de per brief uitgebrachte stemmen vast dat de voorziening gereed is voor de stemopneming en dat er geen stemmen in het geheugen van de voorziening zijn opgeslagen (art. 2.64, derde lid Wsb).
- Stelt het aantal stemmen vast dat per brief is uitgebracht (art. 2.66, eerste lid Wsb).
- Beslist over de geldigheid van de stembiljetten (art. 2.66, derde lid Wsb).
- Stelt de voorlopige uitslag van de stemming vast (art. 2.69 Wsb).
- Stelt ten aanzien van iedere lijst het aantal op iedere kandidaat uitgebrachte geldige stemmen vast en de som van deze aantallen (art. 2.75 Wsb).

2.1.1 Aangewezen personen o.g.v. artikel 2.5 Wsb, eerste en tweede lid

Het stembureau kan zich laten bijstaan door daartoe door hem aangewezen personen. Dit kunnen ambtenaren zijn, maar ook medewerkers van een voor de stemopneming ingeschakeld bedrijf.

2.2 Verkiezingsorganisatie extern

Unie van Waterschappen te Den Haag (UvW)

De Unie van Waterschappen is de overkoepelende organisatie van alle waterschappen in Nederland. De ledenvergadering van de UvW, waarin alle waterschappen zijn vertegenwoordigd, heeft in maart 2004 het besluit genomen om de waterschapsverkiezingen gezamenlijk in het Project Landelijke Waterschapsverkiezingen 2008 te organiseren. Hiervoor heeft de ledenvergadering in juni 2006 een koepelplan vastgesteld met daarin de aanpak van het project en de begroting. Elk waterschap heeft hiertoe in april 2007 volmacht verleend aan de UvW.

Stichting Het Waterschapshuis te Edam (HWH)

Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de waterschappen op het gebied van Informatie en Communicatie Technologie (ICT). HWH realiseert en coördineert in opdracht van de UvW een aantal producten en diensten. Elk waterschap heeft aan HWH mandaat en volmacht verleend om uitsluitend t.b.v. de waterschapsverkiezingen namens het waterschap, rechtstreeks dan wel indirect kiesrechtgegevens uit de Gemeentelijke Basisadministratie voor persoonsgegevens (GBA) te betrekken. Elk waterschap heeft HWH gemandateerd uitvoering te geven conform artikel 12 van het Rws.

PrintServiceBureau (PSB)

Het bedrijf dat is belast met het print- en drukwerk van de stempakketten.

VerwerkingPrintServiceBureau (VPSB)

Het bedrijf dat is belast met de responsverwerking van de stembiljetten en de opslag van de verwerkte stembiljetten.

3. Voorziening briefstemmen

Volgens artikel 2.44 Wsb wordt onder de voorziening briefstemmen verstaan: de voorziening die het stembureau in staat stelt de per brief uitgebrachte stemmen te verwerken en de uitslag van de verkiezing vast te stellen. De voorziening briefstemmen valt uiteen in een deel dat de stemmen verwerkt en een deel dat de uitslag vaststelt. Alle uitgebrachte stemmen (ingevulde stembiljetten) worden tijdens de stemopneming verwerkt tot een digitale weergave van de stemmen. De dataverwerking gaat volgens het zogenaamde Waterschapsverkiezingen Standaard Uitwisselingsformaat (WV-STUF). WV-STUF is een serie afspraken over datastromen waarin gegevens tussen partijen worden uitgewisseld. Doordat WV-STUF en de referentiebestanden zijn gepubliceerd, kan samen met het bestand "verwerkte stemmen", de telling of hertelling van de uitgebrachte stemmen desgewenst plaatsvinden met behulp van een systeem dat geen onderdeel is van de voorziening.

Naast de voorziening briefstemmen worden andere voorzieningen gebruikt om de uitvoering van het verkiezingsproces te ondersteunen:

- **Bestandendienst**

De Bestandendienst ontvangt de gegevens uit het GBA en verwerkt deze gegevens tot een kiesregister en maakt het WV-STUF K10 bestand aan dat de input is voor een volgende fase in de voorbereiding van het verkiezingsproces. Tevens verwerkt de Bestandendienst de gegevens van de belangengroeperingen en kandidaten en maakt het WV-STUF K50 bestand aan dat de input is voor een volgende fase in de voorbereiding van het verkiezingsproces.

- **Portal**

De Portal is een netwerkapplicatie waarmee alle processen rondom het voorbereiden, uitvoeren en afsluiten van verkiezingen worden gefaciliteerd. Het is het centrale punt waar de informatiestromen samen komen en worden verwerkt én van waaruit door elke partij informatie wordt verstuurd of opgehaald. Om de bestandsintegriteit te kunnen controleren, vindt er bij het overdragen van een bestand altijd een checksum-controle plaats. Op basis daarvan kan de ontvangende partij besluiten het bestand wel of niet te accepteren. Verschillende gebruikers hebben verschillende verantwoordelijkheden en functies tot hun beschikking. Als de gebruiker inlogt, worden automatisch de bij zijn autorisatie passende functionaliteiten toegekend. Na het uitvoeren van taken binnen de Portal, wordt er een bericht verstuurd aan de gebruiker(s) die daarna actie moet(en) ondernemen. De Portal wordt gebruikt om de beheerstaken van meerdere verkiezingen van verschillende organisaties tegelijkertijd te organiseren. De gegenereerde rapporten worden door de Portal per verkiezing in een digitaal archief geplaatst. Hierdoor blijven de rapporten beschikbaar voor de gebruikers van de Portal.

- **Toegang tot de Portal**

Alle partijen/gebruikers die toegang willen tot de Portal maken verbinding met een Virtual Private Network (VPN). VPN zorgt voor een beveiligde en encrypted verbinding over het internet tussen de gebruiker en de Portal.

- **RIPOCS**

RIPOCS is verantwoordelijk voor de uitvoering van cryptografische functies van de Portal. RIPOCS voert kritische processen uit, zoals het genereren van stemcodes. Voor al deze processen geldt dat ze gebruik maken van geheime cryptografische sleutels om de berekeningen te maken en dat deze processen vooraf zijn beoordeeld en in een beveiligde semi-offline omgeving zijn geïsoleerd. De servers staan opgesteld in een braak- en brandveilige computerkluis met eigen koel- en veiligheidsvoorzieningen.

De geheime cryptografische sleutels voor deze servers zijn aangemaakt door een automatisch functionerend proces, waarvan alle relevante vertrouwelijke cryptografische sleutels en berekeningen binnen een zgn. security module worden opgeslagen, resp. uitgevoerd, in het bijzijn van een notaris en een vertegenwoordiger van een beveiligingsbedrijf. Met de geheime sleutels wordt het stemgeheim van de kiezer gewaarborgd. Via cryptografische berekeningen is het mogelijk om via de Portalfunctie Helpdesk oorspronkelijke stempakketten, waarvoor een vervangend pakket wordt uitgereikt, te blokkeren (art. 2.50, tweede lid Wsb). Op basis van de door Helpdesk doorgegeven mutaties wordt het betreffende referentiebestand door RIPOCS gemodificeerd.

4. Procedurele maatregelen

Naast de vereisten die aan de in hoofdstuk 3 beschreven voorziening worden gesteld om de integriteit en de betrouwbaarheid van de stemming te kunnen waarborgen zijn procedurele maatregelen noodzakelijk.

4.1 Scheiding functies

Een belangrijk kenmerk van de manier waarop de waterschapsverkiezingen 2008 zijn georganiseerd is de scheiding van functies. Hiermee wordt bedoeld dat de werkzaamheden en de aansturing van die werkzaamheden door verschillende instanties, personen worden uitgevoerd. Dit komt tot uiting in de volgende maatregelen:

- Scheiding van functies in de Portal, te weten:

Rol	Organisatie	Korte beschrijving
PORTALADMIN	Het Waterschapshuis	Zorgt initieel voor het aanmaken van alle Waterschappen, verkiezingen en hun Admin gebruikers. Maakt ook de nodige rollen voor Het Waterschapshuis aan en de benodigde rollen voor de diverse leveranciers noodzakelijk voor productie van stempakketten en het verwerken van de geretourneerde ingevulde stembiljetten.
HWH	Het Waterschapshuis	Bedient centrale functies, controleert als gemandateerde organisatie en aangewezen personen van het stembureau de voortgang van de verschillende fasen. Deze rol is overkoepelend voor alle verkiezingen.
ORGADMIN	Waterschap	Beheert gebruikers voor zijn eigen waterschap en kent de rollen toe.
PREPARATOR	Waterschap	Zorgt voor de voorbereidingen van de verkiezingen, waaronder het klaarzetten van de kandidatenlijst en het controleren van de statistieken (rondom kiezers en kandidaten en lijsten).
VALIDATOR	Waterschap	Valideert de namen van belangenroeperingen en kandidatenlijsten.
BOARD	Waterschap	Heeft toegang tot Stembureau functies, te weten: publiceren van referentiebestand, voortgang en status van de verkiezingen monitoren, (voorlopige) uitslag vaststellen en bekendmaken.
CONTROLLER	Waterschap	Verzamelt de rapportages die de Portal genereert van het waterschap
HELPDESK	Waterschap	Biedt vervangende stempakketten aan stemgerechtigden die deze niet hebben ontvangen of kwijt zijn geraakt.
PSB	Extern	Verantwoordelijk voor het aanmaken van de stembiljetten.
VPSB	Extern	Verantwoordelijk voor het verwerken van de ontvangen stembiljetten.

Binnen een organisatie worden de rollen toegekend aan verschillende personen.

De verantwoordelijkheden, taken en bevoegdheden van de verschillende functies staan beschreven in de Administratieve Organisatie Waterschapsverkiezingen 2008. Dit document is te vinden op: www.waterschapsverkiezingen.nl

4.2 Rapportages

Van de overdracht van de data gegevens, bestanden, geproduceerde stempakketten, retourenveloppen en stembiljetten wordt schriftelijk en door middel van ondertekening door een bevoegde functionaris verantwoording afgelegd.

5. Voorbereiding stemming en stemopneming

5.1 Aanmaken stembescheiden

De stembescheiden omvatten het stembiljet met retourenvelop, de kandidatenlijsten en instructies voor de kiezer (art. 2.51, eerste lid Wsb).

De stembescheiden worden gemaakt op basis van twee gegevensbestanden.

- Het kiesregister (K10)
In het kiesregister zijn de gegevens opgenomen van de personen die op de dag van de kandidaatstelling (16 september 2008) ingezetene zijn van het waterschap, niet zijn uitgesloten van het kiesrecht en 18 jaar of ouder zijn op de laatste dag van de stemperiode (25 november 2008). Ingezetenen zijn zij die hun werkelijke woonplaats in het waterschap hebben. Bij het bepalen hiervan wordt, behoudens bewijs van het tegendeel, uitgegaan van de gegevens in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA).
- Het lijsten- en kandidatenregister (K50)
In dit register zijn per waterschap de gegevens van de deelnemende belangengroeperingen en de daarbij behorende kandidaten opgenomen.

Deze bestanden zijn gebaseerd op het opgestelde standaardisatiedocument Standaard Uitwisseling Formaat Waterschapsverkiezingen 2008, WV-STUF' dat te vinden is op www.waterschapsverkiezingen.nl.

Het agentschap BPR levert de gegevens uit het GBA via een beveiligde verbinding aan de Bestandendienst. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van het File Transfer Protocol voor bestandsuitwisseling. De Bestandendienst leest deze gegevens in en alle kiesgerechtigden die binnen de afbakening van het verzorgingsgebied van een waterschap vallen worden aan dit waterschap gekoppeld. Hiermee ontstaan in totaal 26 kiesregisters voor de 26 waterschappen.

Nadat het waterschap het kiesregister heeft goedgekeurd en bevroren genereert de Bestandendienst de K10, de H00 (bestand met technische informatie over het gegenereerde bestand) en de managementinformatie (statistieken en hash van de K10). Wanneer deze door het waterschap akkoord zijn verklaard, worden de K10 en de H00 gezipt klaargezet in de Portal.

Ook het bestand met lijsten en kandidaten wordt opgesteld door het waterschap. Een belangengroepering verzoekt het stembureau schriftelijk de aanduiding waarmee zij voor de verkiezing op de kandidatenlijst wenst te worden vermeld (art 2.9, eerste lid Wsb).

Het waterschap registreert de goedgekeurde naam van de belangengroepering via de module Kandidaatstelling van de Bestandendienst, zodat de betreffende belangengroepering een gebruikersnaam en wachtwoord ontvangt. Op deze manier kan de belangengroepering zelf zijn gegevens registreren in de Bestandendienst. Wanneer niet van deze mogelijkheid gebruik wordt gemaakt en de formulieren handmatig zijn ingevuld en op de dag van kandidaatstelling ingeleverd worden voert het waterschap alsnog de gegevens in de Bestandendienst in. Een kandidaat wordt op de kandidatenlijsten vermeld met naam, voorletters, en woonplaats. Achter de voorletters kan tussen haakjes de roepnaam en het geslacht, eveneens tussen haakjes, worden vermeld (art 2.17, eerste lid en art. 2.51 Wsb).

Nadat het stembureau alle kandidaten en lijsten gecontroleerd heeft, de volgorde van de lijsten is vastgesteld en de gegevens door het waterschap goedgekeurd zijn genereert de Bestandendienst de K50, de H00 en managementinformatie. Wanneer deze geaccordeerd zijn door het waterschap wordt de K50 klaar gezet in de Portal.

De voorzitter van het stembureau maakt de lijsten zo spoedig mogelijk openbaar en vermeldt welke lijsten een lijstencombinatie vormen. De genummerde en van aanduiding van de belangengroepering voorziene lijsten worden op het kantoor van het waterschap ter inzage gelegd (art 2.43 Wsb).

Ten behoeve van het aanmaken van de stembescheiden voorziet de voorziening RIPOCS elke kiesgerechtigde van een unieke, willekeurige en vertrouwelijke code (art. 2.48, eerste lid Wsb). Deze code wordt berekend op basis van een betekenisloos, uniek en willekeurig volgnummer voor iedere kiezer. Het bestand waarin alle stemcodes staan in combinatie met de NAW gegevens van de kiesgerechtigden is het vertrouwelijke bestand C10. De combinatie van deze gegevens is echter noodzakelijk voor de productie van de stembescheiden. Alleen de drukker van de stembescheiden beschikt over de sleutel waarmee het C10 bestand leesbaar en daarmee verwerkbaar kan worden gemaakt. Het sleutelbeheer vindt volledig automatisch plaats door een speciale, cryptografische component in RIPOCS en kent alleen een vercijferingssleutel voor en van de producent van de stembescheiden. RIPOCS is de fysiek en logisch afgesloten voorziening die voor gebruik door een onafhankelijke partij geverifieerd is. De audit gegevens hiervan worden door een onafhankelijke functionaris gewaarmerkt.

De C10 is opgebouwd uit:

- NAW gegevens kiesgerechtigde
- Stemrecht voor één of meer kiesdistricten
- Poststem gegevens (OCR coderegels)
- Indicator type entry (stemmer, vervangend of test)

Daarnaast wordt een referentiebestand opgesteld. In dit referentiebestand zijn voor elke kiezer alle mogelijk uit te brengen stemmen in gecodeerde vorm opgenomen.

Dit referentiebestand wordt ten minste vierentwintig uur voor aanvang van de stemming openbaar gemaakt door plaatsing van het bestand op internet (art. 2.48, tweede lid Wsb). Om het stembureau in staat te stellen de integriteit van het referentiebestand vast te stellen wordt een controlewaarde (hash-waarde) berekend. Het stembureau maakt deze controlewaarde bekend in de Staatscourant.

5.2 De stembescheiden

Op 13, 14 en 15 november 2008 ontvangt elke kiezer van de voorzitter van het waterschap waar hij op 16 september 2008 kiesgerechtigd is, de stembescheiden (art. 2.49 Wsb). De stembescheiden bestaan uit (art. 2.51, eerste lid Wsb):

- het stembiljet met retourenveloppe
- de kandidatenlijsten en instructies voor de kiezer

De Naam-, Adres- en Woonplaatsgegevens van de kiezer staan buiten op de envelop waarin de stembescheiden worden verzonden.

- een gepersonaliseerde brief met instructies voor de kiezer

5.2.1 Het stembiljet

Het model-stembiljet voor de waterschapsverkiezingen is vastgesteld bij ministeriële regeling. Op het stembiljet staan de volgende elementen vermeld:

- Invulinstructie
- Naam van het waterschap
- Jaar en nummer van de verkiezing
- Een invulvakje voor de laatste twee cijfers van het geboortjaar
 - Het geboortjaar is een niet-identificeerbaar gegeven van de kiezer dat de kiezer moet invullen om misbruik van stembiljetten tegen te gaan (art. 2.53 derde lid Wsb).

- De lijstnummers en aanduidingen van de belangengroeperingen die deelnemen aan de verkiezingen
- Zoveel vakjes als er ten hoogste kandidaten op een kandidatenlijst mogen worden geplaatst. Bij de verkiezingen 2008 zijn dat 20 vakjes.
- Twee machineleesbare codes.
 - Ten behoeve van de stemopneming worden op het stembiljet twee machineleesbare codes geprint om te waarborgen dat de kiesgerechtigde ten hoogste één geldige stem kan uitbrengen (art. 2.53, tweede lid Wsb). Dit wordt gedaan in de vorm van Optical Character Recognition (OCR) coderegels. Deze regels bevatten de unieke, willekeurige en vertrouwelijke code van een kiesgerechtigde, in versleutelde vorm het geboortjaar van een kiesgerechtigde, een cijfermatige weergave van de naam van het waterschap en het nummer van de verkiezing. Er is geen relatie te leggen tussen de identiteit van de kiezer en de unieke, willekeurige en vertrouwelijke code.

5.3 Verzending stembescheiden

Het stempakket wordt aan elke kiezer persoonlijk gericht en per post verstuurd. Stempakketten die onbestelbaar blijken, worden geretourneerd aan het waterschap. Het waterschap bewaart deze stempakketten in elk geval gedurende de stemperiode in een beveiligde ruimte.

5.3.1 Overledenen

Tussen het moment van productie van de stempakketten en verzending ervan zal een aantal kiezers komen te overlijden. Het is dus niet te voorkomen dat de nabestaanden van deze kiezers worden geconfronteerd met de verkiezingspost. Dit wordt terecht door hen als pijnlijk ervaren. Om hieraan tegemoet te komen, wordt in de eerste week van november een bestand gemaakt met de gegevens van overleden kiezers. De nabestaanden krijgen een excuusbrief.

5.4 Vervangende stembescheiden

Een kiesgerechtigde kan het stembureau verzoeken om een vervangend stempakket (art. 2.50, eerste lid Wsb). Dit kan als de kiesgerechtigde geen of onvolledige stembescheiden heeft ontvangen of als deze in het ongereede zijn geraakt. Een aanvraag moet uiterlijk op de vierde dag voor het einde van de stemming om 12.00 uur ontvangen zijn, tevens moet de aanvrager zijn identiteit hierbij kenbaar maken. Daarnaast kan de kiesgerechtigde tot op de laatste dag van de stemming om 11.30 uur zich in persoon en met identificatie melden op het kantoor van het waterschap. Per kiesgerechtigde wordt slechts eenmaal vervangende stembescheiden verstrekt (art. 2.50, derde lid Wsb).

Het verstrekken van vervangende stembescheiden vereist een grote mate van nauwkeurigheid. De volgende procedure wordt hierbij gehanteerd.

In het referentiebestand wordt een aantal codes gereserveerd voor het verstrekken van duplicaten en voor het testen van het systeem. Op basis van deze codes wordt van tevoren een aantal vervangende stempakketten gedrukt. Het aantal vervangende pakketten bedraagt ten minste 1% van het aantal stempakketten met een minimum van 100. Na productie zijn de vervangende pakketten naar het waterschap getransporteerd en daar beveiligd opgeslagen.

Het stemgeheim van de kiezer die vervangende stembescheiden aanvraagt en ontvangt, is gewaarborgd binnen de Portal en RIPOCS. De uitgifte gebeurt door geautoriseerde functionarissen.

Op het moment dat een kiesgerechtigde een vervangend stempakket vraagt en hij/zij aan de voorwaarden voor het verkrijgen ervan voldoet, moet als eerste het oorspronkelijk toegezonden stembiljet ongeldig worden gemaakt om dubbeltellingen te voorkomen. Voor het ongeldig maken van het oorspronkelijke stembiljet verstrekt de geautoriseerde functionaris van het waterschap via de helpdeskapplicatie in de Portal aan RIPOCS het volgnummer van de stemgerechtigde. In een serverkluis berekent RIPOCS de juiste code en wijzigt de statustabel van het gepubliceerde referentiebestand. Daarmee wordt de status van het oorspronkelijke stempakket aangegeven als "geblokkeerd".

Vervolgens haalt een andere functionaris uit de beveiligde opslag een vervangend stempakket. Dit vervangend pakket, waarin zich het stembiljet bevindt, mag niet worden geopend. Op het vervangend stempakket staat een packagenummer. Dit nummer wordt eveneens via de functie helpdesk in de Portal aan RIPOCS doorgegeven. De status van het vervangend pakket wordt gewijzigd in "verstrekt". Het vervangend stempakket wordt met een begeleidende brief in een envelop van het waterschap verzonden aan de kiesgerechtigde. Alleen op de verzendenvolp van het waterschap worden de NAW-gegevens geschreven. Omdat vervangende stembescheiden maar eenmaal mogen worden verstrekt (art. 2.50, derde lid Wsb), wordt niet bijgehouden welke duplicaten zijn verstrekt aan welke kiesgerechtigde. De vervangende stempakketten hoeven later immers niet meer ongeldig te worden verklaard omdat nogmaals verstrekken niet mogelijk is.

Van alle handelingen in de helpdeskapplicatie wordt proces-verbaal gemaakt. De gegevens zijn niet voorzien van datum en tijdgegevens.

Direct na het sluiten van de stemming op 25 november om 12.00 uur wordt de helpdeskapplicatie gesloten. Een rapport met alle helpdeskmutaties wordt geprint en vervolgens wordt het referentiebestand bijgewerkt met de mutaties. Het stembureau stelt in de zitting van 26 november 2008 de helpdeskmutaties vast.

5.5 Waarborgen stemgeheim en beveiliging

Verkiezingen dienen rechtmatig te verlopen waarbij het stemgeheim van de kiezer is gewaarborgd. In dat licht speelt beveiliging een belangrijke rol bij de verkiezingen. Om die reden dient een aantal beveiligingsmaatregelen te worden getroffen.

Het waarborgen van het stemgeheim en de beveiliging is als volgt te onderscheiden:

- beveiliging tijdens het productieproces
- beveiliging tijdens de responseverwerking

5.5.1 Productieproces

De productie van het stempakket zal plaatsvinden in de productielocatie van de producent van de stembescheiden: het PrintServiceBureau (PSB). PSB heeft zich geconfirmeerd aan de volgende eisen ten aanzien van geheimhouding en beveiliging.

- Te leveren prestaties voldoen aan de voorwaarden van het Waterschapsbesluit. Deze voorwaarden bepalen onder andere dat het stemgeheim gewaarborgd moet zijn.
- Alle betrokken personeelsleden bij PSB ondertekenen de geheimhoudingsverklaring.
- PSB beschikt over een veiligheidsplan om het stemgeheim te kunnen waarborgen.
- Tijdens de productie en opslag van de stempakketten worden geen onbevoegden toegelaten tot de productieruimtes en opslagruimtes. Bevoegden in productie- en opslagruimtes worden geregistreerd.
- Twee geautoriseerde medewerkers van PSB hebben toegang tot de versleutelde gegevens.

- PSB genereert een publiek/geheim cryptografisch sleutelplaar en levert de publieke sleutel aan waarmee het C10-bestand door RIPOCS geautomatiseerd versleuteld wordt.
- PSB voert een procedure uit die borgt en garandeert dat de geheime sleutel veilig wordt opgeslagen, beheerd en vernietigd.
- Variabele gegevens zijn zo kort als mogelijk in onversleutelde vorm op beveiligde systemen opgeslagen.
- Uitsluitend PSB is in staat om het versleutelde bestand (C10) te ontsleutelen.
- PSB installeert lokaal een applicatie om het versleutelde bestand met NAW-gegevens en geheime codes van kiezers op het meest veilige moment kort voor productie in verwerkbaar vorm te ontsleutelen.
- PSB voert een procedure uit die borgt en garandeert dat data-dragers, de data en ander materiaal veilig wordt opgeslagen, beheerd en onherstelbaar vernietigd. Tevens worden alle bewerkte gegevens en back-ups op een onherstelbare wijze vernietigd op het eerste moment dat ze niet meer nodig zijn.
- Op het eerste moment dat de versleutelde gegevens niet meer nodig zijn zullen deze onherstelbaar worden vernietigd. Dit moment zal nooit later zijn dan 11 november 2008, de dag voor verzending van de stempakketten. De vernietiging gebeurt in aanwezigheid van een EDP-auditor. Er wordt een vernietigingsverklaring opgesteld, die wordt overlegd aan Het Waterschapshuis.
- Tijdens de productie en opslag is er permanent (7 dagen per week en 24 uur per dag) toezicht op de geproduceerde stempakketten.

Bovengenoemde maatregelen zijn uitgewerkt in procedures en van de handelingen wordt verantwoording afgelegd in formulieren/rapporten. Tijdens de voorbereiding en uitvoering van de productie heeft opdrachtgever te allen tijde het recht om controles uit te voeren op de productielocatie.

Naast de eisen ten aanzien van het stemgeheim is het ook belangrijk dat de verkiezingen tijdig en betrouwbaar worden georganiseerd. Dit betekent dat elke kiezer op tijd het juiste stempakket ontvangt. Om dit te bewerkstelligen worden tijdens de productie van de stempakketten controlemaatregelen uitgevoerd. Er wordt dagelijks gerapporteerd hoeveel stempakketten werkelijk zijn geproduceerd. Hiermee kan worden gecontroleerd of de productie volgens planning verloopt. Er wordt bijgehouden wat is geproduceerd en waar de stempakketten zich bevinden. Daarnaast is in het referentiebestand na elk 5.000^e stempakket in de stroom van 13 miljoen een controle stempakket ingevoegd. Dit pakket met testgegevens wordt o.a. gebruikt voor matching controles en met behulp van een scanner gecontroleerd op optimale automatische verwerkbaarheid bij de responsverwerker. De controlestempakketten worden uit de stroom van te verzenden stempakketten gefilterd. De status van het controle stempakket in het referentiebestand is "geblokkeerd en niet verstrekt". Deze status kan op geen enkele manier worden gewijzigd. Een controle stempakket is en blijft ongeldig.

5.5.2 Responsverwerking

De responsverwerking wordt gedaan door de VPSB (VerwerkingPrintServiceBureau). VPSB heeft zich geconfirmeerd aan de volgende eisen ten aanzien van geheimhouding en beveiliging.

- Te leveren prestaties voldoen aan de voorwaarden van het Waterschapsbesluit. Deze voorwaarden bepalen onder andere dat het stemgeheim gewaarborgd moet zijn.
- Alle betrokken personeelsleden bij VPSB ondertekenen de geheimhoudingsverklaring uiterlijk voor de start van de stemperiode.
- VPSB beschikt over een veiligheidsplan om het stemgeheim te kunnen waarborgen.
- Werkzaamheden met een gevoelig karakter (zoals het scannen van stembiljetten) dienen uitsluitend door het stembureau aangewezen personen te worden uitgevoerd.

- Tijdens de responsverwerking en opslag van de stembiljetten worden geen onbevoegden toegelaten tot de productie- en opslagruimtes. Bevoegden in de productie- en opslagruimtes worden geregistreerd.
- VPSB heeft de beschikking over een data-storage ruimte die voldoet aan de wettelijke voorschriften voor het opslaan van data.
- VPSB staat een schouw toe door 26 stembureaus kort voor of tijdens de verkiezingsperiode.
- De locatie waar de responsverwerking wordt verricht dient zowel intern als extern beveiligd te zijn, zodat ongeautoriseerde personen zich op geen enkele wijze toegang tot de beveiligde ruimte(s) kunnen verschaffen.
- Vanaf het moment dat TNT de retourenveloppen bij VPSB aflevert is er permanent toezicht op de ontvangen stembiljetten.
- Direct na het scannen van de stembiljetten of beoordelen van niet verwerkbare stembiljetten worden deze opgeslagen in een beveiligde en bewaakte opslag.

Bovengenoemde maatregelen zijn uitgewerkt in procedures en van de handelingen wordt verantwoording afgelegd in formulieren/rapporten. Tijdens de voorbereiding en uitvoering van de responsverwerking heeft opdrachtgever te allen tijde het recht om controles uit te voeren op de productielocatie.

6. Stemming

Elke kiesgerechtigde kan per brief zijn stem uitbrengen. Uitgangspunt is dat er slechts één geldige stem wordt uitgebracht. Om dit te bewerkstelligen is grote nauwkeurigheid vereist bij de registratie van de uitgebrachte stemmen en is het noodzakelijk dat er controle plaatsvindt op dubbel-stemmen. Om dit te waarborgen zijn op het stembiljet machineleesbare codes geprint (art. 2.53, tweede lid Wsb).

6.1 Stemperiode

6.1.1 Ter post bezorging

Ten minste zeven dagen, maar niet eerder dan veertien dagen, voor het einde van de stemming ontvangt elke kiezer de stembescheiden van het waterschap waar hij op de dag van kandidaatstelling kiesgerechtigd is (art 2.49 Wsb). Op maandag 10 november 2008 worden de stempakketten door TNT van de veilige opslag van PSB naar de verschillende sorteercentra vervoerd. Vervolgens bezorgt TNT de verkiezingspakketten op 13, 14 en 15 november 2008 bij alle kiezers in de bus. Dit is de twaalfde, elfde en tiende dag voor 25 november 2008.

6.1.2 Het uitbrengen van de stem

De kiezer heeft tot dinsdag 25 november 2008 om 12.00 uur de tijd om zijn stem uit te brengen (art. 2.46 Wsb).

Hij doet dit door op het stembiljet zijn geboortejaar in te vullen, het stemvak, geplaatst voor het nummer van de belangengroepering van zijn keuze, te markeren en vervolgens het stemvak te markeren dat correspondeert met het nummer van de kandidaat van voorkeur zoals vermeld op de kandidatenlijst. De kiesgerechtigde verzendt het stembiljet met gebruikmaking van de daarvoor bestemde retourenvelop aan de voorzitter van het stembureau (art. 2.54, eerste en tweede lid Wsb).

In afwijking hierop kan de kiesgerechtigde het stembiljet ook deponeren in de brievenbus van het waterschap of tijdens kantooruren in een in het kantoor van het waterschap geplaatste stembus die voorzien is van een slot en sleuf waardoor de stembiljetten in de bus kunnen worden gestoken (art. 2.54, derde lid Wsb). De in de brievenbus van het waterschap gedeponeerde stembiljetten worden in de stembus gestoken.

De in de stembus van het waterschap gedeponeerde stembiljetten worden onmiddellijk na het beëindigen van de stemming op 25 november 2008 om 12.00 uur naar VPSB overgebracht. Wanneer dit nodig is kunnen ook tussentijds gedeponeerde stembiljetten naar VPSB worden overgebracht (art. 2.54, vierde lid Wsb). Hiervan wordt melding gemaakt in het proces-verbaal.

Tijdens kantooruren wordt door of vanwege het stembureau permanent toezicht gehouden op de stembus in de hal. Buiten kantooruren wordt de stembus bewaard in een afgesloten ruimte.

6.1.3 Sluiting stemming

Stembiljetten die na 25 november 2008 om 12.00 uur worden ontvangen, worden bij de stemopneming buiten beschouwing gelaten (art. 2.55 Wsb).

7. Stemopneming

De stemopneming van de uitgebrachte stemmen geschiedt machinaal en vindt plaats bij VPSB. Nadat de eerste zending retourenveloppen is binnengekomen (op zijn vroegst 14 november 2008) bij VPSB kan direct worden gestart met de stemopneming. Daaraan zijn de volgende voorwaarden verbonden:

Er mogen tussentijds geen mededelingen worden gedaan over de uitgebrachte stemmen. Door het stembureau wordt vastgesteld dat de voorziening gereed is voor stemopneming en dat er geen stemmen in het geheugen van de voorziening zijn opgeslagen (art. 2.64, derde lid Wsb). Op de eerste dag van de stemming, 13 november 2008 uiterlijk 17.00 uur wordt geconstateerd dat de harddisk(s) van de computer(s) bij VPSB schoon zijn en dat er geen bestanden met verwerkte stemmen (K30) op de Portal staan. Tevens wordt geconstateerd dat de harddisk(s) van de computer(s) bij VPSB schoon zijn. Dit wordt geconstateerd door aangewezen personen op grond van artikel 2.5, tweede lid Wsb.

De beslissingen over de geldigheid van de uitgebrachte stemmen worden genomen in een openbare zitting van het stembureau (art. 2.65 Wsb).

Omdat het niet mogelijk is dat een stembureau zelf alle werkzaamheden in het kader van de stemopneming uitvoert, kan het zich laten bijstaan door daartoe door hem aangewezen, gemandateerde, personen. Dit kunnen ambtenaren van het waterschap zijn, maar ook medewerkers van Het Waterschapshuis en VPSB. Deze personen hebben geheimhoudingsplicht. De ambtenaren hebben dit uit hoofde van hun functie en de overige medewerkers ondertekenen hiertoe een geheimhoudingsverklaring.

Specifiek voor de beoordeling van de stembiljetten stelt het stembureau een zgn. beoordelingscommissie in. Deze groep beoordeelt de stembiljetten die de medewerkers van VPSB niet kunnen verwerken. De beoordelingscommissie bestaat permanent uit 3 personen en wordt samengesteld vanuit de leden van de werkgroep bestuurlijke en juridische zaken van het project Waterschapsverkiezingen 2008 en juridische medewerkers van een aantal waterschappen.

7.1 Responsverwerking

7.1.1 Transport en ontvangst

De stemgerechtigden sturen de stembiljetten retour naar een antwoordnummer. Ieder stembureau heeft zijn eigen antwoordnummer. De stembiljetten worden door TNT Post dagelijks in één of meerdere ritten bezorgd bij VPSB. Bij elke levering wordt een overdrachtsdocument opgesteld dat na controle van de overdracht wordt getekend. Alle gegevens worden opgenomen in het Track & Trace systeem. In dit systeem wordt elke stap in de responseverwerking nauwkeurig verwerkt.

7.1.2 Verwerking

De verwerking van de stembiljetten vindt plaats in een aantal stappen, te weten:

- **Fulfilment**
Bij fulfilment worden de retourenveloppen machinaal opengesneden en de inhoud wordt gesorteerd in elektronisch verwerkbaar en handmatig verwerkbaar. De lege retourenveloppen worden, na controle, vernietigd. Er wordt een rapportage opgesteld.
- **Scannen**
Van elk fysiek stembiljet wordt m.b.v. scanning een image gemaakt. Op elk gescand stembiljet wordt een nummer geprint.

Stembiljetten die tijdens het scannen beschadigd raken, worden overgedragen voor de handmatige verwerking. Alle images worden opgeslagen.

- **Elektronisch verwerken**

Na het scannen start de elektronische verwerking van de stembiljetten. Elk stembiljet bevat twee unieke OCR-B strings. De identificatie gebeurt op basis van een aantal unieke kenmerken van het stembiljet. De kiezer heeft op het stembiljet ter beperking van fraude met het stembiljet, de laatste twee cijfers van zijn geboorteaar ingevuld. Dit geboorteaar wordt herkend door Intelligent Character Recognition (ICR) techniek. Deze techniek voor het herkennen van handgeschreven tekens herkent het handschrift in de twee ingevulde hokjes. Met een rekenprocedure wordt bepaald welk geboorteaar is ingevuld. Dit wordt vergeleken met de uitkomst die de software heeft opgeleverd. De software checkt het in de OCR-B strings verwerkte geboorteaar en vergelijkt dit met het herkende geboorteaar. De keuze in de keuzehokjes voor de lijsten en kandidaten wordt herkend door Optical Mark Recognition (OMR) techniek. Dit is een techniek voor het herkennen van het wel of niet ingevuld, aangekruist of aangevinkt zijn van vakjes.

- **Handmatig verwerken**

Stembiljetten die niet gescand kunnen worden of stembiljetten die wel zijn gescand maar bij de automatische verwerking niet worden herkend, worden handmatig verwerkt. Elk stembiljet wordt afzonderlijk en onafhankelijk van elkaar door drie personen verwerkt.

Ten behoeve van het tijdig bekendmaken van de verkiezingsuitslag is het noodzakelijk dat de responsverwerking eenduidig verloopt. Verwacht wordt dat een aantal kiezers het stembiljet niet zodanig invult dat eenduidig is vast te stellen wat de keuze van de kiezer is. Deze stembiljetten moeten apart worden beoordeeld. Omdat het in de praktijk en in de tijd niet mogelijk is dat deze stembiljetten allemaal fysiek worden voorgelegd aan het stembureau van het betreffende waterschap, heeft elk stembureau voorafgaand aan de verkiezing een zgn. voorbeeldboek vastgesteld. In dit voorbeeldboek is een aantal stembiljetten opgenomen die afwijkend zijn ingevuld. Daarbij is aangegeven hoe dat afwijkend ingevulde stembiljet door VPSB moet worden verwerkt.

Indien tijdens de responsverwerking blijkt dat er een stembiljet afwijkend is ingevuld en er geen voorbeeld van in het voorbeeldenboek voorkomt, wordt dit stembiljet voorgelegd aan de beoordelingscommissie. Mocht de beoordelingscommissie, die bestaat uit drie personen, niet tot een eenduidige beoordeling komen, wordt het stembiljet alsnog voorgelegd aan het stembureau tijdens de zitting van 26 november 2008. Het stembureau beoordeelt het stembiljet, bepaalt de gemaakte keuzes en geeft deze door aan VPSB. VPSB zal door handmatige verwerking alsnog zorgen voor het vastleggen van de gegevens.

- **Aanmaken K30 bestanden**

Zodra de batches met elektronisch en handmatig verwerkte stembiljetten compleet verwerkt zijn, worden de gegevens gereed gezet voor verwerking in outputbestanden. Alle compleet verwerkte stembiljetten worden dagelijks geüpload in een zgn. K30 bestand via een beveiligde verbinding waardoor het niet mogelijk is van de inhoud kennis te nemen. Stembiljetten die door het stembureau van het waterschap moeten worden beoordeeld worden later verwerkt. Alle gereed staande batches worden verzameld en verwerkt tot een dagelijkse output in de vorm van een K30 bestand per waterschap, vergezeld van een H00 bestand. Geheel conform specificaties in WV-STUF.

7.1.3 Inlezen viewer

De op de juiste wijze verwerkte stembiljetten worden na afloop van de stemperiode ingelezen in een viewer. Elk stembureau kan tijdens de zittingen van het stembureau via een beveiligde verbinding inloggen op deze viewer. Deze inlog is beveiligd met VPN-verbinding. Het stembureau heeft de mogelijkheid om steekproeven te nemen op de verwerkte stembiljetten. De viewer heeft een aantal zoekfuncties, o.a. op lijst- en kandidaatnummer en op processpecificator (WV-STUF).

7.1.4 Tijdelijke opslag stembiljetten

De stembiljetten worden batchgewijs tijdens het proces in twee fasen gearcheeerd. In de eerste plaats worden de batches (in rode TNT bak) direct nadat de stembiljetten gescand zijn tijdelijk op batchvolgorde gearcheeerd in de archiefruimte. Nadat de elektronische verwerking heeft plaatsgevonden en eventueel stembiljetten gelicht zijn, worden de batches overgeheveld naar de opslag archiefdozen. Dit omdat de stembiljetten langere tijd bewaard moeten worden. Deze opslag vindt plaats in de speciale archiefdozen.

7.1.5 Transport naar waterschappen

Op 26 november 2008 worden naar de afzonderlijke waterschappen de stembiljetten vervoerd waarover noch VPSB, noch de beoordelingscommissie een oordeel kon geven. Het stembureau beslist vervolgens over de geldigheid van deze stembiljetten (art. 2.66, derde lid Wsb). Ook wordt alle correspondentie zijnde geen stembiljet naar het betreffende waterschap vervoerd. VPSB registreert exact de aantallen. Nadat het stembureau uitspraak heeft gedaan over de geldigheid en keuze van deze stembiljetten meldt het stembureau dit aan VPSB. VPSB bevestigt de ontvangst.

7.2 Voorlopige uitslag

Het stembureau komt op 27 november om 19.00 uur bijeen om in een openbare zitting de voorlopige uitslag vast te stellen (art 2.69, eerste lid Wsb). Dit gebeurt als volgt:

Het stembureau stelt vast:

- Ten aanzien van iedere lijst het aantal op iedere kandidaat uitgebrachte stemmen en de som van deze aantallen.
- Het aantal uitgebrachte blanco stemmen.
- Het aantal ongeldige stemmen.

7.3 Telling en hertelling met ander systeem

De voorziening is zodanig ingericht dat de telling of hertelling van de uitgebrachte stemmen desgewenst kan plaatsvinden met behulp van een systeem dat geen onderdeel is van de voorziening. Door het gepubliceerde referentiebestand met daarin alle mogelijk uit te brengen stemmen te combineren met het bestand met verwerkte ontvangen stemmen kan het stembureau de uitslag herberekenen en/of controleren.

7.4 Testen

Om de kwaliteit van de processen te optimaliseren, zijn en worden er testen en controles uitgevoerd. Bij het gebruik van meer dan twee aan elkaar gekoppelde informatiesystemen is een ketentest, een end-to-end test, noodzakelijk. Daartoe zijn voor de verkiezingen verschillende grootschalige testen uitgevoerd, met gemiddeld 15.000 stembiljetten per keer.

Voor VPSB worden ook tijdens de stemopneming componenten tests gedaan met behulp van zgn. kalibratiesets. Het doel van deze test is om te zien of de uitvoer van de VPSB helemaal zuiver is. Er is een foutmarge vastgesteld van 1 op 50.000 stembiljetten. Dit wordt gedaan door vóór de verwerking een gecontroleerde input te geven van stembiljetten, waarvan geregistreerd is wat de inhoud is. Het nut van deze testset is door voor elke productiedag te controleren of gelijke resultaten verkregen worden dat de correctheid van de stembiljetten gegarandeerd kan worden.

Naast bovengenoemde kalibratieset wordt ook per verkiezing tijdens de stemperiode een test gedaan met teststempakketten.

8. Opslaan en vernietigen van de stembiljetten na de stemopneming

De voorzitter van het waterschap draagt zorg voor de bewaring van de verzegelde pakketten met stembiljetten. De stembiljetten worden vernietigd drie maanden nadat over de toelating van de benoemden onherroepelijk is beslist. Hiervan wordt procesverbaal opgemaakt (art 2.94, eerste lid Wsb). Uitzondering hierop betreft wanneer de stembiljetten zijn overgedragen aan de officier van justitie ten behoeve van een onderzoek naar enig strafbaar feit. De voorzitter van het waterschap vernietigt de stembiljetten onmiddellijk na teruggave door de officier van justitie (art 2.94, tweede en derde lid Wsb).

Bijlage 1 Samenstelling stembureau en projectorganisatie

- bij te voegen door waterschap -

Bijlage 2 KODAK i800 Series Scanners

KODAK i800 Series Scanners

STANDARD FEATURES

Perfect Page Scanning.

Exclusive Tricolour Plus CCD sensor technology enables high-speed scanning.

Simultaneous output of colour and bitonal images (i820 and i840 Scanners only).

SurePath paper handling, featuring:

- 1,000-sheet QuickSet elevator that automatically returns to the batch level you set.
- 3-D multi-feed detection, with ultrasonics, offers outstanding reliability.
- Flexible document feeding: left edge, center or right edge.
- An adjustable exit hopper that handles documents of varying sizes.

Zone Processing allows user selection of a fixed subsection or zone (i820 and i840 Scanners only).

Electronic Colour Dropout.

Easily upgradeable models, at your site, with minimal downtime.

Bundled ISIS and TWAIN drivers.

Friendly operator interface.

Ease of use – only seven operator control buttons; easy replacement of consumables.

Illumination tracking with calibration alert.

Diagnostics and modular design simplify service and minimize downtime.

Image Address with Patch Reader support.

Document Printer DP1 imprinting on scanned documents.

SPECIFICATIONS

Source document dimensions:

Length: 6.4 to 76.8 cm (2.5 to 30 in.)
Width: 6.4 to 30.5 cm (2.5 to 12 in.)
Weight: 50 to 200 g/m² (13 to 110 lbs.)

Host connection:

SCSI-2 fast and wide

Interface support:

ISIS drivers (included)
TWAIN drivers (included)
Kofax
KODAK DIGITAL SCIENCE™ High-Volume Capture Software

Imaging:

Resolution: 100, 150, 200 or 300/Colour
200, 240, 300 or 400/Bitonal
Format: CCITT Group III-1D, 2D,
or IV/Uncompressed Bitonal
JPEG/Colour
Processing: Perfect Page

Speed

Output Resolution Table

Landscape Letter Pages Per Minute	B/C	100	150	200	240	300	400
i810 Scanner Bitonal	120 B						
	80 B						
	45 B						
i820 Scanner Bitonal and Color	120 B						
	80 B						
	45 B						
i830 Scanner Bitonal	160 B						
	106 B						
	60 B						
i840 Scanner Bitonal and Color	160 B						
	106 B						
	60 B						
	60 C						

Bitonal Output =

Color Output =

* Throughput speeds at 300 dpi color will vary with compression efficiency

Transport:

Type: Ball bearing and belt

Daily duty cycle: Unlimited (Typical document volumes from 12,000 to 60,000 pages per eight-hour shift)

Service:

Diagnostics via SCSI-2

Environmental requirements:

Temperature: 15 to 35°C (59 to 95°F)

Relative humidity: 15 to 76%

Heat dissipation: 3800 Btu/hour

or 4009 kJ/hour (maximum)

Acoustical emissions:

<71 dBA during operation

<55 dBA while idle

Dimensions:

Height: 124 cm (49 in.)

Width: 66 cm (26 in.)

Depth: 127 cm (50 in.)

Weight: <160 kg (<450 lbs.)

Electrical requirements:

Voltage AC Hz/Cycles Amps

100-127 VAC 50/60, 1 phase 6.5 A

200-240 VAC 50/60, 1 phase 3.5 A

Specifications are subject to change without notice.

Agency approvals:

UL 1950, C-UL 950, TUV EN60950, EN 55024, EN 55022 Class B, CE Mark, FCC Part 15 Class A, Canada ICES-003 Class A, Taiwan CNS 13438 Class A, CISPR22 Class B, VCCI Class A, C-Tick Mark, AS/NZ 3548 Class A, EN 61000-3-2 Powerline Harmonics, EN 61000-3-3 Flicker

We're here for you.
Kodak Service & Support

For more information about this or other Kodak products or services, please contact your local Kodak office or an authorized value-added reseller of Kodak products.

United Kingdom, Scandinavia

Phone: +44 1 442 845213

Fax: +44 1 442 844273

Austria, Germany & Switzerland

Phone: +49 711 406 3411

Fax: +49 711 406 5166

Eastern Europe, Middle East & Africa

Phone: +36 1 3879117 (Ext. 131)

Fax: +36 1 3879113

France, Spain, Portugal

Phone: +33 1 4001 4706

Fax: +33 1 4001 3981

Italy

Phone: +39 02 660 28 338

Fax: +39 02 660 28 358

The Netherlands, Belgium, Luxembourg

Phone: +31 347 363 600

Fax: +31 347 363 606

Cat.-No. 722 9297. Technical details could be subject to change.
KODAK is a trademark of Eastman Kodak Company. Dolde/Medien 0091/01, GO 5/01
© Eastman Kodak Company 2001
® Official Mark Canadian Olympic Association

<http://www.kodak.com/go/docimaging>

DOCUMENT
IMAGING

